

Program Slovensko – financovanie nízkouhlíkových opatrení (2021)

ÚVOD

V roku 2021 začalo nové programové obdobie využívania Európskych štrukturálnych a investičných fondov. V priebehu roku 2021 rokovala Slovenská republika prostredníctvom Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (MIRRI). Výsledkom aktivít bolo predloženie Partnerskej dohody Komisii. Po prvých rokovaniach o Partnerskej dohode začal vznikať aj dokument Program Slovensko.¹ Pracovná verzia tohto dokumentu bola v uplynulom roku predložená Komisii.

Program Slovensko je zameraný na päť cieľov politiky súdržnosti:

1. Inovatívne Slovensko (Inteligentnejšia Európa),
2. Ekologické Slovensko pre budúce generácie (Ekologickejšia nízkouhlíková Európa),
3. Mobilita, doprava, prepojenosť (Prepojenejšia Európa),
4. Sociálne, spravodlivé a vzdelané Slovensko (Sociálnejšia Európa),
5. Kvalitný život v regiónoch (Európa bližšie k občanom).

CIEĽ 2 – EKOLOGICKÉ SLOVENSKO PRE BUDÚCE GENERÁCIE

Cieľom politiky 2 je prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility.

V oblasti nízkouhlíkového hospodárstva pri využívaní energie bude podpora cielená do troch špecifických cieľov:

1. Podpora energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov,
2. Podpora energie z obnoviteľných zdrojov,
3. Vývoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo transeurópskej energetickej siete (TEN-E).

Podpora energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov

Ciele a záväzky Slovenska vyplývajúce zo smernice 2012/27/EÚ o energetickej efektívnosti sú bližšie špecifikované v Integrovanom národnom energetickom a klimatickom pláne (INEKP), ktorý definuje aj potrebné opatrenia, rovnako ako Nízkouhlíková stratégia rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050. Orientačné míľniky a záväzky vyplývajúce

¹ V programovom období 2021–2027 sa namiesto pojmu „operačný program“ používa pojem „program“

zo smernice 2010/31/EÚ o energetickej hospodárnosti budov sú špecifikované v Dlhodobej stratégii obnovy fondu budov. Z analýzy dostupných údajov z energetických auditov vyplýva, že významný podiel celkového identifikovaného potenciálu úspor energie pripadá na opatrenia, ktorých realizácia je vzhľadom na dobu návratnosti investície ekonomicky náročnejšia.

Preto bude potrebné vytvoriť podporné mechanizmy, ktoré v dostatočnej miere zabezpečia príspevkov k ich plneniu:

- Zlepšovanie energetickej efektívnosti v podnikoch
- Znižovanie energetickej náročnosti budov
- Podpora rozvoja regionálnej a lokálnej energetiky
- Podpora efektívneho zavádzania alternatívnych pohonov v podnikoch

Zlepšovanie energetickej efektívnosti v podnikoch

V tomto opatrení bude pomoc smerovaná na prechod k klimatickej neutralite a znižovanie energetickej náročnosti podnikov, najmä MSP, prostredníctvom:

- podpory opatrení energetickej efektívnosti v podnikoch vyplývajúcich z energetických auditov (napr. zatepl'ovanie budov určených na podnikanie, zlepšovanie účinnosti existujúcich, resp. náhrada za nové účinnejšie zariadenia na výrobu elektriny/tepla/chladu v podnikoch, zavádzanie systémov merania a riadenia, vrátane SMART riešení, zvyšovanie účinnosti distribúcie energie a pod).

Prijímatelia:

- podniky najmä MSP;
- subjekty verejnej správy, vrátane Ministerstva hospodárstva SR, alebo ním zriadené príspevkové alebo rozpočtové organizácie.

Znižovanie energetickej náročnosti budov

Bude sa podporovať nákladovo efektívna hĺbková obnova verejných aj bytových budov, tam kde je to relevantné a realizovateľné bude súčasťou obnovy aj inštalácia OZE a uplatnenie prvkov na ochranu biodiverzity a zelenej infraštruktúry na podporu adaptácie na zmenu klímy, zohľadňujúc relevantné princípy iniciatívy New European Bauhaus.

Prijímatelia:

- majitelia bytov a nebytových priestorov v bytových domoch na celom území SR (bez ohľadu na právnu formu);
- právnické osoby, ktoré odvodzujú svoju právnu subjektivitu od cirkvi alebo náboženskej spoločnosti;
- subjekty verejnej správy vrátane Ministerstva hospodárstva SR, alebo ním zriadené príspevkové alebo rozpočtové organizácie.

Podpora rozvoja regionálnej a lokálnej energetiky

Zavádzanie systematického prístupu k riadeniu a využívaniu energie na úrovni štátu a regiónov je kľúčovým nástrojom na dosiahnutie efektívneho energetického plánovania a systematickej

podpory opatrení v oblasti úspor energie a zvyšovania podielu OZE s cieľom optimalizácie energetickej potreby a spotreby v regiónoch. Plnenie tohto cieľa sa bude realizovať prostredníctvom vytvorenia a prevádzky tzv. Krajských energetických centier (vrátane koordinačných, monitorovacích, analytických a metodických úloh) a Regionálnych centier udržateľnej energetiky (plánovacia a implementačná činnosť), ktorých účelom bude zabezpečiť koordinované a optimalizované plánovanie spotreby energie na úrovni regiónov, vrátane zabezpečovania relevantných vstupov pre rozhodovanie založené na dátach, ako aj sledovania a vyhodnocovania účinnosti jednotlivých opatrení a vyhodnocovania príspevkov k cieľom INEKP. Súčasťou agendy energetických centier budú tiež aktivity na podporu zvyšovania informovanosti verejnosti v oblasti energetickej efektívnosti a využívania OZE.

Prijímatelia:

- subjekty verejnej správy vrátane Ministerstva hospodárstva SR, alebo ním zriadené príspevkové alebo rozpočtové organizácie;
- mimovládne neziskové organizácie;
- záujmové združenia právnických osôb.

Podpora efektívneho zavádzania alternatívnych pohonov v podnikoch

Pomoc v tomto opatrení bude smerovaná na podporu zvyšovania energetickej efektívnosti prostredníctvom pilotnej schémy podpory zavádzania alternatívnych pohonov pri obmene resp. rozširovaní vozového parku podnikov, najmä vo forme podpory budovania neverejnej infraštruktúry pre alternatívne palivá. Infraštruktúra využívajúca fosílna palivá nebude podporovaná.

Prijímatelia:

- podniky;
- subjekty verejnej správy vrátane Ministerstva hospodárstva SR, alebo ním zriadené príspevkové alebo rozpočtové organizácie.

Vyššie uvedené opatrenia sa primárne zamerajú na podporu plnenia cieľov EÚ do roku 2030 a strategických cieľov prechodu EÚ na klimatickú neutralitu do roku 2050. Ich plnenie sa bude zabezpečovať najmä prostredníctvom opatrení energetickej efektívnosti s cieľom prispieť k zníženiu konečnej energetickej spotreby a tým aj k plneniu záväzkov podľa článku 3, 5 a 7 smernice 2012/27/EÚ o energetickej efektívnosti špecifikovaných v INEKP.

Podpora energie z obnoviteľných zdrojov

Podpora energie z obnoviteľných zdrojov v súlade so smernicou (EÚ) 2018/2001 vrátane kritérií udržateľnosti, ktoré sú v nej stanovené bude napĺňaná prostredníctvom nasledujúcich opatrení:

- Podpora využívania OZE v podnikoch na báze aktívnych odberateľov elektriny, samospotrebiteľov energie z OZE a komunit vyrábajúcich energiu z OZE,
- Podpora využívania OZE v systémoch zásobovania energiou,
- Podpora využívania OZE v domácnostiach (inovácia projektu "Zelená domácnostiam"),

- Podpora vyhľadávania a prieskumu zdrojov geotermálnej energie za účelom ich sprístupnenia na energetické účely.

Podpora využívania OZE v podnikoch

Podpora využívania OZE v podnikoch na báze aktívnych odberateľov elektriny, samospotrebiteľov energie z OZE a komunít vyrábajúcich energiu z OZE bude realizovaná prostredníctvom nasledujúcich aktivít:

- inštalácia zariadení využívajúcich OZE, najmä pre vlastné použitie (lokálne, decentralizované zdroje) vrátane zariadení na skladovanie elektriny; v prípade podpory pre výrobu energie z biomasy bude zabezpečený súlad s kritériami udržateľnosti a environmentálne zodpovednými prístupmi;
- pilotný projekt „Zelená podnikom“ poskytovania poukážok (voucherov) na inštaláciu malých zariadení na využívanie OZE v MSP – podpora decentralizovanej výroby energie z OZE v kombinácii s návrhom opatrení energetickej efektívnosti prostredníctvom energetických auditov pre MSP, vrátane poskytnutia energetických auditov pre MSP.

Prijímatelia:

- podniky na úrovni konečných spotrebiteľov energie;
- komunity vyrábajúce energiu z obnoviteľných zdrojov ;
- subjekty verejnej správy vrátane MH SR alebo ním zriadených rozpočtových alebo príspevkových organizácií;
- mimovládne neziskové organizácie.

Podpora využívania OZE v systémoch zásobovania energiou

Opatrenia na systémoch CZT prinesú zvýšenie podielu OZE vo vykurovaní a chladení, zároveň majú potenciál prispieť k zníženiu emisií skleníkových plynov ako aj znečisťujúcich látok do ovzdušia.

Podporované budú najmä nasledujúce aktivity:

- podpora prechodu na účinné systémy CZT prostredníctvom využívania OZE pri zásobovaní teplom a chladom, vrátane vyvedenia odpadového tepla a tepla z existujúcich bioplynových staníc pomocou výstavby tepelných rozvodov do miesta spotreby;
- inštalácia vzdialeného zariadenia na kombinovanú výrobu elektriny a tepla (KVET) využívajúceho bioplyn z existujúcich bioplynových staníc za účelom dodávky využiteľného tepla v sústave zásobovania teplom;
- rekonštrukcia a výstavbu zdrojov tepla a zariadení KVET z biomasy (náhrada za nové, energeticky efektívnejšie, okrem zdrojov zaťažujúcich ovzdušie znečisťujúcimi látkami, najmä PM_{2,5} a PM₁₀);
- podpora zvyšovania podielu OZE v energonosičoch prostredníctvom:
 - technológií úpravy bioplynu na biometán (napr. biometánové stanice) výstavby
 - technológií úpravy bioplynu na biometán (napr. biometánové stanice) výstavby prípojok na plynovú infraštruktúru,

- výstavby zariadení na výrobu vodíka a syntetických uhl'ovodíkových palív s využitím OZE a ich využitie v energetických systémoch, vrátane diaľkového vykurovania a chladenia;
- podpora zavádzania inteligentných energetických systémov vrátane uskladňovania energie z OZE;
- podpora zariadení využívajúcich OZE s výnimkou zariadení definovaných v Prílohe I Smernice 2003/87/ES.

Prijímatelia:

- podniky (energetická infraštruktúra).

Podpora využívania OZE v domácnostiach

Podpora opatrení na využívanie OZE v domácnostiach prinesie zvýšenie inštalovaného výkonu OZE, spolu s predpokladaným znížením emisií CO₂ a bude realizovaná prostredníctvom nasledujúcich aktivít:

- podpora inštalácie zariadení na využívanie OZE na výrobu tepla/chladu;
- podpora inštalácie zariadení na využívanie OZE na výrobu elektriny;
- podpora akumulácie energie z OZE a SMART systémov s cieľom optimalizácie výroby a využitia energie z OZE.

Prijímatelia:

- domácnosti;
- subjekty verejnej správy vrátane MH SR alebo ním zriadených rozpočtových alebo príspevkových organizácií;
- právnické osoby, ktoré odvodzujú svoju právnu subjektivitu od cirkvi alebo náboženskej spoločnosti.

Podpora vyhľadávania a prieskumu zdrojov geotermálnej energie

Účelom opatrenia je vytvorenie vhodných podmienok pre využívanie geotermálnej energie za účelom ich sprístupnenia na energetické účely. Podporované budú nasledujúce aktivity:

- vyhľadávanie, prieskum a overovania zdrojov geotermálnej energie využiteľných pre energetické účely vrátane využitia v tepelných čerpadlách (štúdie, geofyzikálne prieskumy, prieskumné vrty, reinjektážne vrty, hydrodynamické skúšky, záverečné správy a ďalšie geologické práce).

Prijímatelia:

- podniky;
- subjekty verejnej správy vrátane MH SR alebo ním zriadených rozpočtových alebo príspevkových organizácií.

Vývoj inteligentných energetických systémov

Slovensko má skúsenosti s implementáciou projektov modernizácie a rekonštrukcie rozvodov energie financovaných z EŠIF 2014 – 2020, vrátane implementácie projektov lokálneho využitia OZE a tieto predstavujú aj v novom programovom období silný potenciál. Podpora pre zariadenia na výrobu, distribúciu a skladovanie energie, vrátane inteligentných systémov merania a riadenia prispeje k zvýšeniu efektívnosti zariadení na využívanie energie, ako aj možnosti pre inštaláciu nových zariadení na využívanie OZE. Tým sa urýchli prechod na nákladovo efektívny, udržateľný a bezpečný energetický systém na Slovensku. Zameraním podpory na zariadenia na výrobu, distribúciu a skladovanie energie (vrátane inteligentných systémov riadenia) sa zvýši efektívnosť existujúcich zariadení a vytvoria sa možnosti pre inštaláciu nových zariadení na využívanie OZE.

Plánujú sa nasledujúce aktivity:

- podpora inteligentných energetických systémov a uskladňovania energie za účelom efektívneho využívania zdrojov a akumuláčnych zariadení prepojených so sústavou, vytvorenia možnosti pre aktívne zapájanie koncových užívateľov do procesu optimalizácie a znižovania ich energetických nárokov a nákladov, ako aj zlepšenia energetickej efektívnosti a znižovania energetických strát;
- súčasťou podpory budú aj opatrenia na optimalizáciu systémov, zavádzanie meracích systémov a kybernetickej bezpečnosti a pod.

Prijímatelia:

- podniky;
- komunity vyrábajúce energiu z obnoviteľných zdrojov

ZÁVER

Informácie uvedené v texte vyššie sú predbežné a v závislosti od výsledkov rokovania s Európskou komisiou sa môžu priebežne meniť.

Závazný text Programu Slovensko 2021-2027 bude dohodnutý zmluvnými stranami v priebehu roka 2022.

Zoznam použitej literatúry

- [1] Program Slovensko 2021 – 2027, pracovný materiál